

מקורות פסח תש"פ

גנבים בלילה: הפשט והעומק מאחורי גניבת האפיקומן

לילה - פרצו גנבי [לבתי המצרים].

בראשית כז, לה: בא אחיך במרמה ויקח ברכתך - רש"י: במרמה - בחכמה.

מנחת אליהו פרק לד: שמעתי מפי זקן חכם שיעקב נתן ליצחק אפיקומן אחרי האכילה, וזהו כוונת הפסוק 'בא אחיך במרמה' - במרמה בגימטרייה אפיקומן (287), כדי שאם יבוא עשו אחריי לאכול, שלא יוכל עוד יצחק לטעום ממנה מאחר שכבר אכל אפיקומן.

4. שמות ה,ג: ויאמרו אלוקי העברים נקרא עלינו נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה לה'.

שמות יד, ו: ויגד למלך מצרים כי ברח העם ויהפך לכב פרעה ועבדיו אל העם - רש"י: איקטורין שלח עמהם, וכיון שהגיעו לשלשת ימים שקבעו לילך ולשוב וראו שאינן חוזרין, באו והגידו לפרעה.

עקידת יצחק שמות שער לה: והרי אינו דרך כבוד למעלה לעשות כן אלא להוציאם ביד רמה?

שמות יב, יא: וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אתו בחיפזון, פסח הוא לה'.

רש"י: בחיפזון - לשון בהלה ומהירות, כמו 'זיהי דוד נחפו ללכת' [בכורחו משאול], וכן 'אשר השליכו ארם בחפזם' [בבריחתם מהמלחמה].

שמות יב, ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ, כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה.

ראה טו: שבעת ימים תאכל עליו מצות כי בחיפזון יצאת מארץ מצרים.

נוסח ההגדה לרמב"ם: בבהילו יצאנו ממצרים.

תניא פרק לא: הנה בחינה זו היא בחינת יציאת מצרים שנאמר בה 'כי ברח העם'. ולכאורה הוא תמוה למה הייתה כזאת? וכי אילו אמרו לפרעה לשלחם חפשי לעולם לא היה מוכרח לשלחם?! אלא מפני שהרע שכנפשות ישראל עדיין היה בתקפו בחלל השמאלי, כי לא פסקה זוהמתם עד מתן תורה, רק מגמתם וחפצם היתה לצאת נפשם האלוקית מגלות הסטרא-אחרא היא טומאת מצרים ולדבקה בו... ולכן לעתיד כשיעביר ה' רוח הטומאה מן הארץ כתיב 'ובמנוסה לא תלכון כי הולך לפניכם ה'.

1. בבא מציעא סא,ב: 'לא תגנובו' שכתבה התורה בפרשת קדושים למה לי ולאחר שכבר נאמר 'לא תגנובו' בעשרת הדרות וכן איסורי ריבית ואונאה המלמדים שאסור להפסיד ממון הזולת? אלא 'לא תגנובו' [לשון רבים, לאסור כל צורת גנבה]: על מנת לצער את הגנב [ולהחזיר לו] או על מנת לשלם תשלומי כפל [כגון שרוצה לתת לו מתנה והלה לא רוצה לקחת ולכן גונב ממנו ומתחייב להחזיר כפל].

רמב"ם גניבה א,ב: אסור לגנוב דרך שחוק או על מנת להחזיר, שלא ירגיל עצמו בכך.

2. פסחים קט,א: חוטפים מצה בשביל התינוקות שלא ישנו. תניא: אמרו על רבי עקיבא שמימיו לא אמר הגיע העת לעמוד בבית המדרש, חוץ מערבי פסחים וערב יום הכפורים. בערבי פסחים בשביל תינוקות [שילכו לישון] כדי שלא ישנו [בשעת ההגדה]. ובערב יום הכפורים כדי שיאכילו את בניהם מבעוד יום.

רש"י: חוטפין מצה [פירוש] מגביהין את קערת הסדר בפני הילדים בשביל שישאלו. ויש שמפרש: חוטפין מצה - אוכלין מהר [חוטפים את הסעודה כדי שהילדים יגיעו לסופה]. וזה הלשון עיקר מדמיית הא דרבי עקיבא בהדה [שהיה מקצר את הלימודים כדי שהילדים יספיקו לישון].

רמב"ם חמץ ומצה ז,ג: צריך לעשות שינוי בלילה הזה כדי שיראו הבנים וישאלו 'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות' ... וכיצד משנה? מחלק להם קליות ואגוזים ועוקרים השולחן מלפניהם קודם שיאכלו וחוטפין מצה זה מיד זה.

חק יעקב סימן תעב סק"ב: ואפשר שזמה נתפשט המנהג שמניחים לתינוקות במדינות אלו לחטוף האפיקומן, שעל ידי זה לא ישנו ויתעוררו לשאול.

הגדה של פסח עם לקוטי טעמים ומנהגים (חב"ד): יש נוהגין שהתינוקות 'חוטפין' את האפיקומן (ופודין אותו מהם תמורת איזו מתנה) ... כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר איך שפעם 'חטפה' בתו הבכירה של אדמו"ר מהר"ש האפיקומן שלו [ואמנם] ה' זה בקטנותה, וכנראה שהי' זה מקרה יוצא מן הכלל, ואין נוהגין בחטיפת האפיקומן בבית הרב. ולהעיר ממרז"ל (ברכות ה) בטר גנבא גנוב וטעמא טעים [מי שגונב מהגנב נדבקת בו טעם גנבה].

3. מכתב סופר להגדה של פסח ד"ה יחץ: היה נוהג אבי אדוני מו"ר [החתם סופר] להתחרות את ילדיו בניו ונכדיו אם יעלה בידם לגנוב האפיקומן מתחת מראשותיו ... ועתה תבין כי גניבת האפיקומן הוא זכר לנס ד'לא יחרץ כלב לשוננו', דמכיון דלא נבחי כלבא באותו